

КАРИКАТУРА

[Карикатура је исто што и духовито оговараве. Са чистом уметношћу, наравно, карикатура нема никаква послана. Као и оговарач, карикатурист забавља и насмејава, ~~кога да можда некогаш ће~~, врши освете за рачун и вољу других људи. Као цртеж, карикатура може имати вредности, боље рећи виртуозности у примени једне високе технике при циљевима за једно ~~не баш високо~~ ~~нападајући~~ уживање. У моралном смислу, карикатура је као и оговарање, суха гилотин

[Имамо пословицу у којој се крије дубока филозофија. Пословица гласи: свака је шала пола истине. Шаљивог запажања и закључивања, шаљиве логике нема. Сви смешни дефектни елементи од којих се прави шала, нађени су раније, присебним посматрањем интелекта који одлично зна шта ради. Оно што после направи од шале шалу како је обично узимају, да тобоже нема у њој истине, ~~заборавља~~ то долази од мање или више срећне композиције таквих ~~обележја~~ и дефеката који човеку дају драж навештине, грациозне збуњености, нехотичне глупости, или, у карикатури, дају ружноћи човекова тела или његових покрета врсту шеретског одрицања: ~~заборавља~~ претеривање и увеличавање! Карикатура неће да буде, рекло би се, не сме бити бомба. Али диспозиција карикатуриста води у читаву скалу израза и значења карикатуре: једаред је цртеж весео, други пут је раскалашањ, трећи пут неумољив, четврти пут тривијалан и циничан, ~~заборавља~~ пети пут има прасак и шум бомбе.

[При карикирању у разговору, дакле при оговарању и ~~заборавља~~ имитовању, узима се да је диспозиција карикатуриста тренутна и пролазна, па се шала прима и чак и заборавља. Али како су основни податци за шалу ~~чврст~~ обиљног порекла, нема шале која не пецка, не штипа, не бриди, или чак и не уједа. нико се не отима да буде повод и предмет шали! Поред све добронамерности и безазлености и ~~заборавља~~ "шаљивости" шале, скоро увек поцрвени онај кога ~~се~~ шала тиче. Латинска пословица саветује: пријатеља ни шалом не увредити. Не стоји бадава израз увредити! Професионални ~~заборавља~~ та најнижа врста карикатуриста, зато своје шале ~~заборавља~~ шапућу, спусте и беже, у најгорем случају другима подмећу. Карикатуристи цртачи, дакако, објављују своје шале, и зато што им је занат уперен на импресију ока; а и зато што су ~~заборавља~~ далеко вишег ранга карикатуриста од оговарача. Цртач карикатурист прима

ипак неку одговорност оговарач никакву.... Па ипак шалу сви признају, тра-
же и хоће. Она је пре свега смеј. ^{Она је узмор от истине, чако је сама вила истине.} Сакаш док шала не падне, сви верују да
у њој неће бити полаистине. ~~Незадава~~ Затим, шала је обрачун и лек. Најзад,
због оне половине истине, шала је најсавршенија дипломатија живота да се
све каже, изнесе, употреби.

Кад се ^{домене} ~~карикатура~~, мисли се на нацртану шалу. ~~А~~ каракатурист се сматра уметником, иако су каракатурама затворена врата оз-
бильних изложаба, и затворене капије музеја са стварима за дуго трајање. Ка-
рикатура је ипак нешто ~~изложба, изложба~~ ^{по чуношћи} сумњиво, пролазно, тривијално,
~~чврдљиво~~. Умагинација каракатуриста ~~изложбене~~ остаје у непосредној средини,
у пулсирању живота од данас до сутра, у догађајима свакидашњице. Дух кари-
катуриста једнако се ситни у духовитости. И још, усредсређивати себе и
свој дух на шампионима, марionетама, и дневном реду ~~баналног~~ свакидашњег
живота, за то треба извесна мирна свирепост и према уметности, и према ^{споминим} ~~срећи~~
~~јасни~~ објекту уметности. Но како је обичај да се углавном истакнуте и важне лич-
ности карикирају, утешно је што су објекти те уметности ипак врста срећ-
них жртава.

Карикатура се од вајкада мешала у сва могућна питања и
конфликте; уједно је терала шалу са највишим факторима живота. У миниату-
рама старих рукописа наилазимо на врсту карикатура, на ђаволе и страмила
са крунама и митрама на глави. После се јављају магарци и лисице, огрнути
у ризе калуђера и плаштове судија. Затим долазе каракирани типови моде, и
жртве глупих друштвених обичаја. Постепено, каракатуристима се ваљда ~~учини~~
ло досадно и слабо ругати се на неки општи и анониман начин. Тражило је дру-
го: индивидуална карикатуре с личним печатом, са препознавањем на први по-
глед ока. То је био пут да се дође до модерне карикатуре, која се касније
диференцирала у политичку, друштвену и на оба стране, у карикатуру идеје и
карикатуру лица. ^{У њоја сличност} ~~напишанило се~~ на карактер човека. Опасна,
и често безмерно неправедна ствар: фиксирати карактер у гримаси, у ходу, у
оделу, у ~~тесни~~.

Та модерна карикатура, са индивидуално карактеристичним а-
кадемијским ~~срећи~~ са комичним обележјем, мора бити ако не увек немилосрдна, ~~срећи~~ увек ма-
ње више индискретна. ^{Она} нас било као мустре типа ~~срећи~~ било као носиоца ^{срећи} иде-
је, извлачи из непримећености и пребације у врсту дефилеа пред јавном и оп-
штом пажњом. ^{Случајда да она оловна истине у шали, Заиста,} ~~Хајдем~~ нема човека који у моментима није своја карикатура,

и то не само једна. Каракатура дакле упозорује на оно што постоји, и што
се суштварно и види. Није редак случај да и обични људи, то јест они
који не знају цртати, носе у глави неку декомпоновану или круту слику
својих познаника и да свесно прате понављање некога израза на њима. Нарав-
но, већина тих људи нема способности да то запажање фиксира. И, што је
важније, нема потребу, нагон, да га фиксира. И не би умео у томе театру нини-
ја нарочито уживати. Ту је раздеона линија: каракатурист ~~изгубио је~~ ^{кад и објавије, вади} / карак-
турнист је ~~изгубије, вади~~ човек, али је ~~изгубије~~ ^{како} вади! Каракатурист поги-
бади онју чисти смех од шале која је пола истине, каракатурист меша немилосрдност
са талентом; каракатурист ^{некој} зарађује да изопачи и истину и шалу, да би створио
чију која и јесте и није онај човек. За каракатуриста је драж да му ње-
вите погледом ~~изгубије~~ и индискретно ухвати трен када природни или
афектиран став ^{некој} човека живи за час лежерно, без одговорности животу. Ка-
ракатурист дакле ~~изгубије~~ и маркира једну ~~изгубије~~ стварну истиниту, али
некако за јавност ^{изгубије} констатовану ознаку ^{изгубије} било типа било изузетка. То и је-
сте ^{изгубије} оно што изазива бурно смејање: ~~изгубије~~ нагло, потпуно схватање јед-
не комике о којој, кад нам је каракатуром констатована, одједаред сви мно-
го ^{изгубије, постало индисциплински!} ономо. Констатација тиме постаје чињеница о којој нема разних мишље-
ња и против које нема протеста. Каракатура је у том слу-
чају успела. Карактирани личност мора и сама потписати рачун о истини
и о шали. А после, онај део који претставља нагло и осветљено истурену
истину, тај део карактуре значи ^{изгубије} каракираних не само уметност и забаву,
некој и неку мукулу слутњу и опомену. Понрвени човек у себи на најплемени-
тијем месту. И што доби човек, јага почврсти. Зад ћасја нема шале ^{изгубије} бјдака! ^{изгубије}

Овамо онамо, каракатурист треба да има одобите квали-
тете цртача, и, ипак, неке моралне скрупуле. И каракатура има свој зако-
ник. Она треба да буде на пречац ^{изгубије} да буде неодољиво смешна; да не
утиче на моралне осећаје; да није непристојна. Да би била на пречац ^{изгубије} јас-
на, каракатура не сме бити бизар ^{изгубије} на истицати неке много нове детаље ^{објекта,} јер
би то изазивало чућење, размишљање, тражење и хладило би смеј. Да би била
неодољиво смешна, каракатура мора сва обележја: место, време, професију, ка-
рактер, изразити у спољашњости, у ритму линија; изнутра, каракатура мора би-
ти празна, срце на сме имати. Онај трећи услов: да каракатура не утиче на
моралне осећаје, да не побуђује сентименталност, тежак је; он хоће да каже
да каракатура не сме бити оруђе. Каракатурист мора бити чистији интенција,
и, као уметнички темперамент, мора бити ^{изгубије} весео, много и френетички весео.

4

Ако чиста веселост уђе у ~~карикатуру~~ ритам цртежа и линија, карикатури се неће могоћи пребацити клевета, дражење и неправда, поред све истине у шали. Политичке карикатуре, међутим, јесу често оруђе. Баш кад и не долазе из саме средине жучних борби, врло су често и ~~неправедне~~ и непристојне, па и зле. Спасава околност да политичку карикатуру обично раде неуметници, па цртеж није убедљив неодољив ни као шала ни као истина.

Друштвена карикатура је безазленија, ^{стак} и нехотије типизује и уопштава. Она шива ситне слабости, мале грехе, глупости друштвене које су глупости појединача али и опште. То су оне штркњасте, осужене фигуре на којима је све механизовано; ^{или} напротив ^{оне пупаве и баџасте} фигуре на којима је све ~~заржављено~~. То су прогнозе, стадијуми и промашености наших ^(стак) борби и амбиција. Са талентом и мером рађене карикатуре овога рода могу постати врста регулатора у јавном мишљењу и држању; могу деловати на начин басана, ~~што~~ које истичу оно за што је цео свет одговоран. Загледати се у туђу карикатуру, то је видети помало и своју. Она половина шале која је истина, погађа увек много ^{нас.} у том ^{да била праведна} ~~јаслака~~ карикатури. Али, посматрач ^{обично} смеје туђој комици ~~и узима~~ ^{и да} ~~дома~~ док то може чинити пре ~~шале~~ ^{шале}.

Иван Симон